

ЗНАЧАЈ ЗНАЊА И УЧЕЊАКА

[Српски – Serbian – صربي]

Ахмед Ферид

Ревизија и обрада:

Ирфан Клица

Амра Дацић

Љубица Јовановић

Фејзо Радончић

2015 - 1436

IslamHouse.com

﴿ فضل العلم والعلماء ﴾

« باللغة الصربية »

أحمد فريد

مراجعة :

عرفان كليسا

عمرة دانسيش

يوفانوفيتس ليوبيسا

فيزو رادونشيش

2015 - 1436

IslamHouse.com

ЗНАЧАЈ ВЕРСКОГ ЗНАЊА И УЧЕЊАКА

Узвишени Бог каже:

Бог сведочи да нема другог бога осим Њега, - а и анђели, и учени -, и да Он поступа праведно. - Нема бога осим Њега, Силног и Мудрог! (Кур'ан, Имранова породица, 18).

У овом одломку се са више аспеката истиче значај знања и учених људи:

1. У њему су учени, мимо свих осталих људи, узети као сведоци.

2. У њему је сведочење учених људи наведено заједно са сведочењем Узвишеног Бога и Његових анђела.

3. То што их је Узвишени Бог навео као сведоке, гаранција је њиховог поштења и праведности, јер Бог од Својих робова за сведоке узима само праведне. У том смислу, у познатој

предаји, стоји да је Посланик, нека је над њим спас и мир, рекао: **"Ово ће знање у свакој генерацији преносити најправеднији. Они ће из њега уклањати искривљавања екстремиста, присвајања лажова и тумачења незналица."**

4. Узвишени је учене узео за сведоке у најузвишенијој, највећој и најозбиљнијој ствари; сведочењу да нема бога осим Аллаха. Другим речима, Узвишени је за најважнију ствар, као сведоке, узео најодабранија створења.

Да је знање толико одабрано доказ је и Божија заповед Своме Веровеснику, мир над њим, да од Њега тражи да му повећа знање:

И не жури с читањем Курана пре него што ти се објављивање његово не заврши, и реци: **"Господару мој, Ти знање моје прошири"** (Кур'ан поглавље Та-ха, 114)

Дакле, за вредност знања је довољно то што је Бог Своме Веровеснику заповедио да Га моли да му повећа знање.

О вредности знања, значају његовом стицању и одабраности учених људи, говоре и следећи докази:

*Говорећи о томе колико је код Њега висок ступањ верника и учених људи Узвишени каже:

О верници, када вам се каже: "Начините места другима тамо где се седи" - ви начините, па ће и вама Бог место начинити; а кад вам се каже: "Дигните се" - ви се дигните, и Бог ће на високе степене уздигнути оне међу вама који верују и којима је дато знање - А Бог добро зна оно што радите. (Кур'ан, поглавље Расправа, 11)

*Говорећи о богобојазности Својих робова, Узвишени Бог међу њима посебно истиче учене, па каже:

А Бога се боје од робова Његових - учени. Бог је, заиста, силан и Он прашта. (Кур'ан, Створитељ, 28).

Ибн Мес'уд, Бог био задовољан њиме, је рекао: "Довољан знак богобојазности је знање, а довољан знак уображености незнање." Дакле, знање је страхопоштовање пред Узвишеним Богом, а учен човек онај који се Бога боји. Тако је Еш-Ша'би, када му је неко рекао: "О учени!", одговорио: "Учен је онај ко се Бога боји."

Узвишени Бог потврђује да је онима којима је дао знање, дао, заиста, велико добро, па каже:

Он дарује знање ономе коме хоће, а онај коме је знање даровано - дарован је благом неизмерним. (Кур'ан, поглавље Ел-Бекаре, 269)

Ибн Кутејбе и већина исламских учењака каже: "Да је мудрост стајање на страну истине и рад по томе тј. да је мудрост корисно знање и часна дела."

*Узвишени Бог је улов неуког пса луталице учинио обичном стрвином коју је забрањено муслиману да једе, док је улов обученог пса за лов, из почести према знању, дозволио муслиману да једе:

Питају те шта им се дозвољава. Реци: "Дозвољавају вам се лепа јела и оно што вам улове животиње које сте лову подучили, онако како је Бог вас научио. Једите оно што вам оне ухвате и спомињите Божије име при томе, и бојте се Бога, јер Бог, заиста, брзо обрачунава рачуне." (Кур'ан, поглавље Трпеза, 4).

Према томе, да није врлине знања и учења и почести која им се указује, не би било разлике ни између улова неуког и подученог пса.

*Бухарија и Муслим у својим збиркама веродостојних хадиса бележе и хадис који преноси Му'авија у коме стоји: "Чуо сам да је Божији Посланик, мир над њим, рекао: **'Коме Бог хоће добро, подучи га прописима вере.'**" Из хадиса се, како је изговорен, дословно да разумети: коме Бог хоће добро, подучи га и да му разборитост у вери, а коме неће добро не да му разборитост у вери. У том смислу учењак Ахмед каже : "Људима је потребније знање него храна и пиће, јер им храна и пиће затребају једном или двапут на дан, а знање им треба као ваздух који удишу."

*Бухарија и Муслим у својим збиркама веродостојних хадиса, такође, наводе и хадис који преноси Ибн Мес'уд у коме стоји да је Божији Посланик, мир над њим, рекао: **"Завидети се може само двојици: човеку коме је Бог дао иметак па га троши на Божијем путу и човеку коме је Бог дао мудрост па по њој суди и њој друге подучава."**

Овим је Божији Посланик, мир над њим, дао до знања да нико никоме не сме да завиди, тј. да жели да буде у туђем положају, изузев у једном од два наведена случаја, где се други на исправан начин користи својим знањем или иметком. Мимо ова два

случаја, због неупоредиво мање користи према другима, никоме није дозвољено да завиди.

*У збиркама Сунену и Муснеду наводи се и хадис који приповеда Сафван б. 'Усал у коме стоји: **"Рекао сам: 'Божији Посланиче, дошао сам у потрази за знањем' - па ми је одговорио: 'Добро дошао, тражитељу знања! Онога ко тражи знање, из љубави према ономе што тражи, окружују анђели, својим крилима му праве хлад и уздижу до нама најближег неба."** Затим спомиње хадис о потирању по обући. Ебу Абдуллах ел-Хаким каже да му је сенед веродостојан, а Ибн Абдулберр да испуњава услове сахих¹ и хасен² хадиса. У другој верзији овог хадиса који наводе Ебу Давуд и Тирмизи, стоји да је Посланик, нека је над њим спас и мир, рекао: **"Анђели са задовољством простиру своја крила ономе ко тражи знање."** У првом хадису се говори да онога ко тражи знање, до нама најближег неба, окружују анђели, а у другом да му простиру своја крила. Простирање крила знак је скромности, уважавања и величања, а наткривање

¹ Хадис чији је ланац преносилаца спојен до Посланика и који је сигуран од сваке грешке.

² Хадис који испуњава услове сахих хадиса само су му преносиоци слабијег памћења.

крилима знак чувања и заштите. Према томе, оба хадиса садржавају величање, слављење, окупљање, љубав, заштиту и чување, које према ономе ко тражи знање, показују анђели. Да нема ништа друго, ономе ко тражи знање, ово би било довољно као част и углед.

*Од Ебу Хурејре, Бог био задовољн њиме, се преноси да је Божији Посланик, нека је над њим спас и мир, рекао: **"Ко крене путем тражења знања, Бог ће му олакшати пут до Раја."** Овде се верозакон и судбина надопуњују да награда одговара врсти дела, па увек, када се потражи пут за оживљавање срца и спас од пропасти, Бог да и начин да се то и постигне.

*Муслим преко Ебу Хурејре, Бог био задовољан њиме, бележи да је Веровесник, нека је над њим спас и мир, рекао: **"Када човек умре, његова се дела прекидају, осим у три случаја: ако иза себе остави добро дело које траје након њега, знање којим ће се други користити и честито дете које ће се за њега молити."** Ово најбоље показује колики се значај и част придају знању и колико су обилни његови плодови, јер награде за њега теку, и после човекове смрти, све док се њиме други користе. Тако награде од његових дела, као да је још жив, и даље

теку, исто као што теку спомен и сећање на њега, а они су као његов други живот.

*Учењак Ахмед, Тирмизи и Хаким од Ебу Кебеше ел-Енмаија, као веродостојан хадис, бележе да је Божији Посланик, нека је над њим спас и мир, рекао: "Удео у овом свету имају четворица:

- **Човек коме је Бог дао иметак и знање, па се иметком залаже код свога Господара, помаже родбину и зна како ће испунити обавезе према Богу. Такав је код Бог на најбољем положају.**

- **Човек коме је Бог дао знање, а није иметак, па каже: 'Да имам иметка са њим бих поступао као што поступа тај и тај.'** Такав је по намери као први, па им је и награда иста.

- **Човек коме је Бог дао иметак, а није знање, па непромишљено поступа са својим иметком, њиме се не залаже код свога Господара, не помаже родбину и не зна како ће испунити обавезе према Богу. Такав је код Бога на најгорем положају.**

- **Човек коме Бог није дао ни иметка ни знања, па каже: 'Да имам иметка са њим бих**

поступао као што поступа тај и тај.'Такав је по намери као претходни, па им је и одговорност иста."

Божији Посланик, мир над њим, је, дакле, људе на овом свету поделио на четири врсте. Најбоља је она врста којој је Бог дао и знање и иметак, па својим знањем и иметком користи другима. Иза ње по положају - иако су по награди исте - долази она врста којој је Бог дао знање, а није иметак. Ово зато што су по намери исти. На трећем месту је она врста којој је дат иметак, а није и знање, а на четвртном она којој нису дати ни иметак ни знање, али би по намери, да јој је којим случајем дат, иметак трошила у непокорности према Богу. Тиме се, у потпуности, за срећу треба захвалити знању и ономе што оно налаже, а за несрећу кривити незнање и оно што из њега произилази.

*Кесир б. Кајс приповеда: "Седео сам са Ебу ед-Дердаом у џамији у Дамаску када је један човек дошао и рекао: - О Ебу ед-Дерда, дошао сам из града Божијег Посланика, мир над њим. Нисам дошао ни из какве (друге) потребе (него да од тебе шта научим), па му је овај рекао: "Чуо сам Божијег Посланика, мир над њим, када је рекао: **'Ко крене путем у потрази за**

знањем, Бог ће га окренути путем који води у Рај. Анђели, из задовољства, према ономе ко тражи знање простиру своја крила. За учењака опрост моли све што је на небесима и Земљи, чак и рибе у води. Учењак је истакнутији од побожњака као што је пун Месец истакнутији од звезда. Учењаци су наследници веровесника, а веровесници у наслеђе нису оставили ни златника ни сребрењака, него знање. Зато је онај ко знање наследи, наследио велику срећу."

*Кумејл б. Зијад ен-Неха'и приповеда: "Једном приликом ме је Али б. Ебу Талиб, р.а., узео за руку и повео према пустињи.

Када је изашао у пустињу, дубоко је уздахнуо и рекао ми: 'Кумејл б. Зијаде, срца су посуде. Најбоља су она у која највише може стати. Запамти шта ћу ти рећи! Три су врсте људи: учењак проникао у верске знаности, ученик који трага за путем спаса и покварени олош који се поводи за свим и сваким и повинује сваком ветру који дуне. Ове последње нити је обасјало светло знања, нити су се ослонили на неког снажног. Знање је боље од иметка. Знање чува тебе, а ти чуваш иметак. Све што се више троши, знања је све више, а иметка све мање. Знање је судија,

а иметак осуђеник. Љубав према знању је вера која се исповеда. Знање учењаку омогућава да му се, још у животу, други покоравају и да га после смрти лепим спомињу, за разлику од иметка, чија делотворност престаје, чим га нестане. Чувари иметка умиру још док су живи, а учењаци остају док је века и времена, очи их не виде, али се њихове изреке у срцима носе. Ево, овде је знање (показавши руком на своја прса). Да сам бар нашао некога коме бих га показао и пренео, него сам нашао на: или оштроумног који брзо схвата, али је непоуздан, јер веру злоупотребљава за стицање овосветских добара, заклања се иза Божијих доказа против Његових пријатеља и служи Божијим благодатима у узнемиравању Његових робова; или на речима преданог они који су на страни истине, али при себи нема бистрине и проицљивости, па му, и због најмање сумње, у срцу поникне подозрење - тако да ни један од ове двојице није подобан (да поднесе знање); или оданог наслађивању и препуштеног страстима и уживању; или заведеног скупљањем и гомилањем иметка, па ни они нису достојни да позивају у веру, јер су најсличнији, стоци на испашаи. Зато и знање умире, са смрћу оних који га носе."

Оваква подела људи, какву ју је направио владар правоверних, потпуно је исправна и прецизна,

јер нема ниједног човека, чак ни са савршеним разумом или поштеђеног махана, а да не припада некој од наведених врста. Према томе, сваки је човек или учењак, или ученик, или безбрижник који нити зна, нити знање тражи.

Нема учењака који заслужује већу част ни виши положај од учењака прониклог у верске знаности, знаности којима се спознаје Господар. Зато је и описан атрибутом "господњи", атрибутом који, због врсте знања, једино, такав учењак може носити, и ниједан више.

У другу категорију људи, ученика који трага за путем спаса, спада онај ко учи оно што ће му користити, ко има за циљ да научи како ће се сачувати од пропуштања својих обавеза, како ће се сачувати немарног односа према њима и избећи сличност животињама.

У трећу категорију спадају они који су немарни према себи самима, задовољни са својим ниским положајем и јадним стањем, на дну провалије и на најнижем степену незнања и пропасти.

Његове речи: "који се поводе за свим и свачим" значе: који се одазивају и пристају за сваким ко их

позове, свеједно правим или кривим путем, и јер се, и не знајући куда се позивају и да ли је то истина или лаж, на позив одазивају.

Речима "и повинују сваком ветру који дуне" упоредио је њихове кратке памети са нејаком граном, а њихове прохтеве и мишљења са ветровима, јер се грана за ветром савија, док је речима "нити их је обасјало светло знања, нити су се ослонили на кога снажног" објаснио разлог због чега су доведени у такво стање, а то је да њихово знање нема никаквог светла помоћу којег би разликовали истину од лажи, као што Узвишени Бог каже:

О ви који верујете, - Бога се бојте и у Посланика Његова верујте, Он ће вам двоструку милост Своју даровати, и даће вам светло помоћу ког ћете ићи. (Кур'ан, поглавље Гвожђе, 28).

То значи да, када у срцу нема светла, човек постаје збуњен и изгубљен, па не зна куда да крене. Зато, због своје изгубљености и непознавања пута до жељеног циља, наседа и пристаје за сваким гласом који чује.

Његове речи: "Знање је боље од иметка. Знање чува тебе, а ти чуваш иметак" значе да знање чува

свога власника и да му не да да пропадне и посрне, за разлику од власника иметка који свој иметак мора сам да чува. Његове речи: "Што се више троши, знања је све више, а иметка све мање" значе: све што више учењак своје знање троши и на друге преноси, његови извори све јаче навиру па тако постаје све обилније, снажније и израженије. Осим тога, преносећи своје знање на друге, учењак утврђује оно што је раније научио и увек нешто ново, што пре није знао, научи. Два су начина за зекат³ на знање; подучавање другог и његова примена у пракси. У томе смислу неко је од ранијих учењака лепо рекао: "У стицању знања потпомагали смо се поступањем по њему." Неко је други рекао: "Знање дозива дела, па ако се она одазову остаје, а ако се не одазову, пролази."

Учењак Ибн ел-Кајјим, у својој изузетно вредној књизи "Кључ куће среће" наводи чак четрдесет предности знања над иметком, од којих, укратко, наводимо само неке:

³ У лингвистичком смислу значи раст и чишћење, у терминолошком смислу значи издвајање одређене количине иметка из своје имовине и његово удељивање одређеним особама или организацијама на прописан начин.

- Знање је наслеђе веровесника, а иметак владара и богаташа,
- Знање чува свога власника, док власник иметка сам чува свој иметак. Што се више троши, иметка је све мање, а знања све више,
- Када умре, власник се растаје са својим иметком, док знање са њим иде у гроб,
- Знање је судија иметку, док иметак не може бити судија знању,
- Учењак је потребан свима, од владара па наниже, а власник иметка сиромасима и бедницима,
- Иметком располаже и верник и неверник, и добротинитељ и развратник, а корисним знањем само верник,
- Проширивањем знања чисти се душа, а његово стицање јој причињава част. На другој страни, иметак нити чисти душу нити усавршава, већ чини је тесном, шкртом и похлепном. Похлепа душе за знањем је основа њеног савршенства, а похлепа за иметком основа њене крњавости,

- Из иметака се рађа осиљеност, разврат и уображеност, а из знања скромност, учтивост и побожност,

- Љубав према знању и његовом стицању извор су сваког добра, а љубав према иметку и његовом стицању извор су сваког зла,

- Ко год је Богу покоран, покоран је захваљујући знању, док Му је већина непокорних, непокорна због иметка,

- Иметак свога власника хвали што га удељује и троши, а знање што се њиме наслађује и одликује,

- Богат се мора помирити да ће се са својим иметком, кад тад морати да се растане и да ће због тога да пати и да тугује, док знање учењака неће да престане нити ће због његовог губитка морати да пати и да тугује. Дакле, уживање богаташа је краткотрајно, пролазно и на крају праћено болом, а уживање учењака трајно и непрекидно, без икаква бола на крају.

Такође је рекао: "Љубав према знању - или према учењацима - је вера која се исповеда" јер је

знање наслеђе веровесника, а учењаци њихови наследници. Осим тога, љубав према знању подстиче на учење и слеђење учених, па је и то вера која се исповеда.

И његове речи: "Знање учењаку омогућава да му се, још у животу, други покоравају и да га после смрти лепим спомињу." значе: да учењака знање чини достојним покорности, јер је сваком човеку - од владара па наниже - потребно знање. Зато што учењак наређује покорност Богу и слеђење Његовог Посланика, људи су дужни да се покоре и да послушају.

Узвишени Бог каже:

О верници, покоравајте се Богу и покоравајте се Посланику и представницима вашим! (Кур'ан, поглавље Ен-Ниса', 59).

Под речима и представницима вашим мисли се на учењаке. Када учењак умре, Бог међу светом оживи сећање и леп спомен на њега. Учењак и кад је после смрти мртав, жив је међу људима, док је незналица и када је жив, међу људима мртав. Ко иоле боље размисли о великим исламским учењацима, као што су нпр. учењаци у хадиским и правним

знаностима, видеће да су, иако су давно помрли, међу људима још живи да се непрекидно спомињу, хвале и њихове речи цитирају. То значи да су, иако су телом и ликом одсутни, међу светом, још живи.

Под његовим речима: "за разлику од иметка, чија делотворност престаје, чим га нестане" мисли се на уважавање, наклоност, умиљавање и учтивост које се према некоме због његовог иметка показују. Међутим, када иметка нестане, не само да поменути знаци уважавања престају него се често ни онај ко га је предано служио више не поздравља, управо као што је неко од арапских песника рекао:

Моји су ме братићи некада дочекивали са речима
добродошлице, али, кад су видели да сам
осиромашео, речи добродошлице су умрле

У наставку Ибн ел-Кајјим описује зле учењаке, нека нас Бог сачува од њих и стања у каквом су они! Ко се о томе жели боље упознати, нека погледа у његову књигу "Кључ куће среће". Молимо Бога да нас обрадује наградом, и више од тога!

*Ебу Ја'ла ел-Мевсили, у своме Муснеду, од Енеса б. Малика наводи хадис који приписује Веровеснику, мир над њим, у коме је рекао:

"Тражиње знања дужност (строга обавеза) је сваком муслиману."

Иако је ланац преносилаца овог хадиса слаб, његово значење је тачно, јер је веровање строга обавеза сваком појединцу, а оно се састоји од познавања и деловања. Осим тога практиковање исламских обреда су обавеза сваког муслимана, а они се не могу, како треба, обављати без знања и њиховог познавања. Узвишени Бог све Своје робове, из утроба њихових мајки, извео је а да ништа нису знали. Служење Богу дужност је свих Његових слуга, а зар је то могуће без знања?! А зар се знање не постиже његовим тражењем?!

*Знање човека подиже са степена слуге и доводи у друштво владара. То потврђује и веродостојни хадис који од Ебу ет-Туфејла преноси ез-Зухри, у коме стоји да је Нафи' б. ел-Харис једном приликом дошао код Омер б. ел-Хаттаба са Асфаном којег је Омер још раније био поставио становницима Мекке као намесника, па га је Омер упитао: "Кога си становницима Долине (тј. Мекке) одредио да те замени?" - За свога заменика сам им одредио Ибн Узбеа, - одговорио је. "А ко је Ибн Узбеа?" - упитао је. - Један од наших ослобођених робова, - одговорио је.

На то је Омер упитао: "Одредио си им за свога заменика ослобођеног роба?" - Он чита Божију Књигу и добро познаје обавезе, одговорио је Асфан, на шта је Омер рекао, слажући се: "Зар наш Веровесник, нека је над њим спас и мир, није рекао: **'Бог ће са овим знањем једне људе да уздигне, а друге да спусти.'**"

Ибрахим ел-Харби приповеда: "'Ата' б. Реббах служио је некада као црни роб код једне жене из Мекке. Једном приликом је Сулејман, син владара Абдулмелика, са своја два сина дошао код 'Ата'а и затекао га како клања. Сели су и - када је овај завршио - почели су да га питају о обредима ходочашћа, иако је био окренуо од њих главу. Затим је Сулејман својим синовима рекао да устану, па су устали. Када су изашли рекао им је: "Синчићи моји, не устручавајте се да тражите знање, јер не могу заборавити понижење које смо доживели од овог црног роба!"

Ел-Харби даље каже: "Мухаммед б. Абдуррахман ел-Евкас био је човек здепаста раста, са вратом прибијеним уз труп и истуреним раменима. Мајка му је говорила: 'Где год се у друштву затекнеш смејаће ти се и ругати. Зато се прихвати знања, јер ће те оно уздићи!' Касније је постао меккански судија и

на томе положају остао двадесет година. Био је тако учен да би противник, када би са њим сео, пред њим - све док не би устао - дрхтао."

Абдуллах б. Давуд је рекао: "Чуо сам да је Суфјан ес-Севри рекао: 'Хадиска наука је част. Ко жели овај свет, с њим ће га наћи, а и ко жели онај свет, с њим ће га наћи."

Суфјан б. 'Ујејне је рекао: "Највиши положај код Бога уживају они који најбоље познају везу између Бога и Његових робова, а то су веровесници и учењаци."

Част припада само ученим

Они су на правом путу а онеме ко пут тражи
водичи.

Сваки се човек цени по онеме чиме добро влада,

А незналице су непријатељи ученим.

Стегни знање, са њим ћеш бити вечно жив,

Свет је мртав, а људи од знања живи.